

P. MÁRKUS KATALIN

Szótárhasználati munkafüzetek az oktatásban – használatban a Tanulószótárak

Dictionary skills workbooks in the education process – how to use the learners’ dictionaries

Dictionaries and encyclopedias are the first reference books children should learn to use at primary school. These skills will be transferred to the use of other reference works that students will use in their future studies to locate information or undertake research. Students with proficient dictionary skills will find it easier to use a variety of reference materials as they transition from primary school to secondary school and thence to university. Mastery of the dictionary should be an important part of their language skills. The author is editor of the first English–Hungarian Learner’s Dictionary and her field of research is dictionary use and the article concerns the use of dictionary skills workbooks for bilingual students.

Keywords: lexicography, dictionary skills, dictionary use, workbook, English–Hungarian Learner’s Dictionary

Jelen tanulmány egy tervezett tanulmánysorozat második része. Gyakorló lexikográfusként és nyelvtanárként már régóta foglalkoztat a kérdés, hogy Magyarországon miért nem elérhető a könyvpiacra kapható szótárakhoz *szótárhasználati munkafüzet*. Tanulmánysorozatomban első részében (P. Márkus 2018) a Grimm-szótárak közül kettőt emeltem ki, a *Gyerekszótárt* és a *Tanulószótárt*, amelyek egyik legfontosabb célközönsége az iskoláskorú nyelvtanulók. A célcsoport kiemelése különösen fontos, hiszen kifejezetten a diákok számára írt szótár sokáig nem volt elérhető a hazai könyvpiacra. A rendszerváltozás után a Grimm Kiadónál fogalmazódott meg az ötlet egy új szótártípus kidolgozására, mivel az akkoriban rendelkezésre álló szótárakat az iskolás tanulók „nehézkesen” tudták használni, hiszen nem a diákok voltak a kifejezett célcsoport. Az elképzelés tehát az volt, hogy a kiadónál készülő szótárakat az említett célközönség számára felhasználóbarátabbá kell tenni, célzottan a bennük felmerülő igényeket kell velük kielégíteni. Az ötlet és megvalósulása nagy sikert aratott, hiszen az iskolások körében nagyon népszerűek lettek a *Tanulószótárak* és a *Gyerekszótárak*,¹ azonban úgy látom, hogy még mindig nagyon sok, a szótárban található információ kiaknázatlanul bújik meg a sorok között (P. Márkus 2014, 2016), bármennyire felhasználóbarát és speciális is a szótár. Ezért régóta tervezem, hogy a *Gyerekszótár*

¹ A Mozsárné Magay Eszter és P. Márkus Katalin által készített *Angol–magyar magyar–angol tanulószótár* 2007-ben elnyerte az MTA Kiváló Magyar Szótár Díját, 2009-ben pedig a Magyar Termék Nagydíjat ítelték oda neki.

és a *Tanulósztár* struktúrája alapján a közoktatásban is használható *szótárhasználati munkafüzetet* állítok össze. A tanulmány sorozat első részében a *Gyereksztár* (akkor még) készülő munkafüzetét ismertettem. Jelen tanulmányban a *Tanulósztár* munkafüzetét és annak fontosságát mutatom be. A tanulmány sorozat harmadik, befejező részében a munkafüzetek gyakorlati alkalmazásáról és az eredményekről szeretnék beszámolni. Az angol *Gyereksztár* és *Tanulósztár* szerkesztőjeként kizárólag ezen szótárak gyakorlatban történő alkalmazására, a szótárhasználat készségének fejlesztésére készítettem a munkafüzeteket, amelyek a tervek szerint 2019 őszén jelennek majd meg.

A hatályos Nemzeti alaptantervben az „Idegen nyelvek” alpont alatt olvashatunk a szótárak nyelvtanulásban való fontosságáról és arról, hogy a különböző kompetenciák fejlesztése, valamint információk elsajátítása mellett az élethosszig tartó tanulás biztosítása érdekében mely források használatának elsajátítása lenne fontos feladat:

„A nyelvtanulási folyamat sikeressége szempontjából kiemelt jelentőségűek a nyelvtanulási stratégiák. A tanuló a nyelvtanulási folyamat során kapjon világos/egyértelmű információt a tanulás céljáról, folyamatáról és módszereiről. Legyen alkalma a tanulási folyamat során saját kommunikációs szükségleteit megfogalmazni, témákat, tevékenységeket, eljárás módokat kérni vagy javasolni. Nyíljon lehetősége önálló feladatmegoldásra, ismerje meg azon források használatát (szótárak, kézikönyvek, nyelvtankönyvek, gyakorlóanyagok, elektronikus források stb.), amelyek segíthetik az önálló munkában” (NAT 2012).

A jelenleg még vita alatt álló, új NAT-tervezet sem tartalmaz kiforrott, átgondolt koncepciót arra nézve, hogy a nyelvtanulók a szótárhasználat készségét milyen úton tudják elsajátítani. A tervezet 2.1.5. pontja² táblázatba foglalva közli az 1–4. évfolyamon a fejlesztési területekhez kapcsolódó eredménycélokat, itt olvashatjuk a következőt: „Életkorának megfelelő digitális és hagyományos szótárakat használ”; a 2.2.5. pontja³ ugyancsak táblázatba foglalva közli az 5–8. évfolyamon a fejlesztési területekhez kapcsolódó eredménycélokat, itt pedig a következő áll: „Önállóan értelmezi az ismeretlen kifejezéseket lábjegyzet, digitális és/vagy nyomtatott szótárak használatával”; „A szövegalkotáskor alkalmazza a tanult helyesírási és szerkesztési szabályokat, használja a hagyományos és a digitális helyesírási szabályzatot és szótárt”; „A szövegek létrehozásához nyomtatott és/vagy digitális alapú segédeszközt, szótárt használ”. A tanárok tehát konkrét útmutatást nem kapnak a szótárhasználat oktatására nézve. Ez pedig azért lesz a jövőben különösen nagy probléma, mert Magyarországon a tanárképzés tananyagában nem gyakori a lexikográfiai képzés.⁴ A szótárak rendszerének, a lexikográfia elméletének és gyakorlatának ismerete nélkül a pedagógus kizárólag saját

²2.1.5. A fejlesztési területekhez kapcsolódó eredménycélok az 1–4. évfolyamon (NAT-tervezet).

³2.2.5. A fejlesztési területekhez kapcsolódó eredménycélok az 5–8. évfolyamon (NAT-tervezet).

⁴A Károli Gáspár Református egyetem (KRE) oktatójaként részt veszek tanárképzésben. Egyetemünkön a diákoknak lexikográfiai kurzust is kínálunk, amelyet Magyarországon elsőként az egyetem volt oktatója, a lexikográfus Magay Tamás indított el; ugyanakkor a felsőoktatási intézmények többsége máig nem kínál lexikográfiai kurzusokat.

tapasztalatára és megérezésére támaszkodhat, ami nem elegendő a szótárhasználat gyakorlatának tanításához. Ezzel pedig az önálló tanuláshoz, az élethosszig tartó tanuláshoz való képességet fogjuk csorbítani.

A problémát az is súlyosbítja, hogy az iskolákban használt tankönyvcsaládokhoz készített tanmenetjavaslatok csak elenyésző számban tartalmaznak az eredményes szótárhasználat készségére irányuló célokat és feladatokat. A tanárok a szótárhasználat oktatásának elmaradásáért sokszor az időhiányt említik, illetve a megfelelő eszközök (*szótárak* és azokra kidolgozott *feladatok*) hozzáférhetetlenségét hozzák fel magyarázatul. Ezen hiányokat és űrt tölti ki a jövőben két hamarosan megjelenő *szótárhasználati munkafüzet*. A gyakorlati feladatok a *Grimm-szótárak*at veszik alapul⁵; a logikusan egymásra épülő fejezetek/feladatsorozatok az ábécérend kérdésével kezdve a kiejtési, nyelvtani információkon keresztül a jelentéstani és egyéb kulturális információkat érintve gyakorlati úton vezetik végig és készítik fel majd a tanulókat a lehető legeredményesebb és legigényesebb szótárhasználatra. A készülő munkafüzet két különböző szótárt és két különböző korcsoportot (alsós tanulók, illetve felsős/középiskolások) céloz meg. A *munkafüzetek*hez kapcsolódó *tanári kézikönyv* pedig az elméleti és gyakorlati alapok megismerésében támogatja majd a pedagógusokat. A tervek szerint a *munkafüzetek* bevezetéséhez továbbképzések is társulni fognak, ezzel is segítve a nyelvtanárokat.

Szótárhasználati munkafüzetek a legnevesebb egynyelvű szótárakra (pl. Oxford, Longman, Collins) kidolgozva már online változatban is elérhetők, azonban az egynyelvű szótárak a haladó nyelvtanulók igényeit szolgálják ki (amikorra az alapvető szótárazási képességnek már ki kellene alakulnia). A nyelvtanulás kezdeti szakaszaiban a nyelvtanulók többnyire kétnyelvű szótárakat használnak, és ez az a szakasz, amikor a nyelvórakon a szótárak használatát fokozatosan a gyakorlatban is be kellene mutatni. Sajnos eddig Magyarországon elmaradt annak felismerése, hogy az iskolákban a szótárhasználatot (is) tanítani kell. Ehhez képest érdekes, hogy a „szótárhasználat” fogalma és angol terminusa: *dictionary use*, szótártörténetileg Magyarországhoz fűződik, hiszen 1988-ban az EURALEX (European Association for Lexicography, Európai Lexikográfiai Társaság) 3. nemzetközi kongresszusán (BudaLEX '88) vezették be – mégpedig elsősorban az angol (nyelvű) lexikográfusok (Braasch 2012).

Magyarországon *szótárhasználati munkafüzet* kétnyelvű szótárakra kidolgozva eddig még nem volt széles körben hozzáférhető. Bízom abban, hogy a megjelenő munkafüzettel a nyelvtanárok kezébe egy, a tanórákba és a tanmenetbe is jól beépíthető feladatsorozatot tudunk adni, így akár évközben „apránként” vagy projektheteket rendezve, a szótárhasználat gyakorlati elsajátítása rendszeresen jelen lesz az iskolákban. A munkafüzetek ezért a különböző szótári részekre irányuló, rövidebb feladatokon túl 45 perces órákra kidolgozott, egész órás feladatokat is tartalmaznak. A szótárhasználat elsajátítása nagyon fontos lenne a nyelvtanuló jövőjét tekintve is, hiszen

⁵ Mozsárné Magay Eszter – P. Márkus Katalin (2017, szerk.): *Angol–magyar magyar–angol gyerekszótár*. Szeged: Maxim Kiadó; Mozsárné Magay Eszter – P. Márkus Katalin (2017): *Angol–magyar, magyar–angol tanulószótár*. Szeged: Maxim Kiadó.

a kötelező iskolákat elvégezve ez a képesség tudásuk része lesz, amely az iskolában tanult nyelv(ek) szintjének fenntartásában és tökéletesítésében, valamint új nyelv(ek) elsajátításában is segítségükre lesz. A tanulók figyelmét már az általános iskolában fel kellene hívni a szótárak szerepére, hogy a későbbiekben is eredményesen tudjanak szótárak segítségével nyelveket tanulni (Márkus–Szöllősy 2006, Sárosdy–Farczádi–Poór–Vadnay 2006).

Korábbi kutatásaim, egyetemi lexikográfiai kurzusaim és szótárhasználati monitorozások eredményei sajnos szomorú képet mutatnak a tanulók szótárhasználati eredményességéről. A legtöbb tanuló nincsen tisztában azzal, hogy hol található meg a szavakkal és kifejezésekkel kapcsolatos kérdéseire és bizonytalanságaira a válaszokat, illetve gyakran előfordul, hogy nem tudja értelmezni a megtalált információt. Az is megfigyelhető, hogy rengeteg esetben már a szavak, illetve jelentések kikeresésénél kezdődik a gond. Többek között a nyelvtanárak feladata lenne, hogy a tanulók figyelmét felhívják a szótárakban közölt fontosabb nyelvtani információkra, rövidítésekre, a szótárhasználat alapvető szabályaira, mivel a diákok maguktól a tömördek információt és rövidítéseket nem tudják értelmezni, és így az egyébként lényeges információk felett egyszerűen átsiklik a figyelmük. Növelni kellene a diákokban a szótártudatosságot (Márkus–Szöllősy 2006: 108).

A szótárakat, legyenek azok egy nyelvűek vagy két nyelvűek, gyerek szótárak, tanuló szótárak, esetleg felnőtteknek szánt kéziszo-tárak, két nagyobb részre lehet osztani. Az első maga a szótári rész, amely az angol nyelv esetében, A–Z-ig, a magyar nyelv esetében A–Zs-ig terjed, a másik pedig az összes ezenkívül közölt anyag (bevezető, függelék, illetve a szótárban elszórva található minden egyéb információ). A régebbi szótárak szótári részében csak és kizárólag szócikket találunk, manapság azonban egyre gyakoribbá válik a nyelvvel és a kultúrával kapcsolatos érdekes összefoglalóknak, táblázatoknak, képeknek a szótári részben történő elhelyezése. Ezek gyakran rövid nyelvtani összefoglalók, kulturális vagy enciklopédikus információk, ún. információs „ablakok”. A bennük található információk egyrészt hasznosak a nyelvtanulóknak, hiszen ha nyelvtani bizonytalanságaik lennének, akkor nem kell egyéb nyelvtanokhoz fordulniuk, másrészt ezek az információk színesítik a szótárt, gazdagítják a szótárhasználó tudását, fejlesztik kulturális kompetenciáját (vö. Atkins–Rundell 2008: 176–177; P. Márkus 2014).

A szótári részen kívül eső *bevezető* a szótár egészéről szól, elolvasása és tanulmányozása elengedhetetlen minden szótárhasználó számára. A szótár legelején általában a szerzők előszavát olvashatjuk, majd ezt követően útmutatást kaphatunk a szótár használatával kapcsolatban. A szótár új vonásairól is szó eshet, ha a szótárnak már volt(ak) korábbi kiadása(i). A szócikkek *felépítéséről* (címszó, szófaj, jelentések, állandósult szókapcsolatok, nyelvtani információk, szótári minősítések, utalások rendszerre stb.) is képet kapunk, illetve arról, hogy mit hol keressünk a szótárban. A *kiejtési jelekről* is találunk itt ismertetőt (abban az esetben, ha angol–magyar szótárról van szó). A szótári rész előtt fog még szerepelni a *szótári minősítések és rövidítések* listája azok feloldásával, valamint a szótárban használt *jelek* (tilde, különböző zárójelek stb.) magyarázata. Ha a használó valóban haszonnal és sikerrel szeretné forgatni a szótárt, akkor a bevezető elolvasása elengedhetetlen, hiszen e nélkül nem fogunk minden, a szótárban közölt információt megérteni és hasznosítani. Már Samuel John-

son⁶ (1709–1784) idejében hagyománynak számított, hogy a szótárak elején szó esett az angol nyelvtanról és nyelvtörténetről. A szótár elején (esetleg a szótár végén függelékben) ma is sokszor találunk nyelvtannal kapcsolatos összefoglalókat (Sevensén 2009, Béjoint 2010).

A *függelékben* általában rengeteg további információt, összefoglalókat (nyelvtani összefoglalók, rendhagyó igék listája, főnevek rendhagyó többes száma, országok nevei és a belőlük képzett mellékevek stb.), hasznos táblázatokat (mértékegységek, pénzrendszer stb.), képeket (meghatározott témakörök szavai) vagy akár térképeket is találhatunk. Nemzetközi felmérések és kutatások bizonyítják, hogy sajnos a szótárhasználók nagyon kis százaléka olvassa el a kiegészítő információkat tartalmazó függelékét és bevezetőt (Sevensén 2009). A magyarországi szótárhasználati kutatásban is azt az eredményt kaptuk, hogy a válaszadók alig egynegyede olvasta el a szótárak bevezetését, illetve használati útmutatóját. A nyelvtanulók kétharmada hasznosnak találta az itt található információkat, azonban minden hetedik tanuló arra panaszkodott, hogy bonyolult a használati útmutató szövegezése (Márkus–Szöllősy 2006). Az eredményekből van mit tanulni a lexikográfusoknak is. A bevezető és a használati útmutató sok középiskolás nyelvtanuló számára nehezen érthető, ezért a szótárszerkesztők legtöbbször nem érik el vele a céljukat. A használati útmutatót érdemes mindig a lehető legrövidebben és legegyszerűbben megfogalmazni és csak annyira részletezni, amennyire szükséges. Talán a rövid, célratoró, példákkal illusztrált útmutatók elolvasására többen vállalkoznak (Sevensén 2009, Márkus–Szöllősy 2006). Erre példa a Grimm-szótárak belső oldalán közölt rövid és a legalapvetőbb dolgokban eligazítást adó ábra. Egy következő megoldás lehetne, hogy a nyelvtanárok nagyobb hangsúlyt fektetnének a szótárhasználat oktatására és gyakorlatára. Sajnos a legtöbb ember természetesnek veszi, hogy mindenki rendelkezik a szótárhasználat képességével, azonban a gyakorlatban azt tapasztalom, hogy ez nem így van. *A szótárhasználatot tanítani kell*, ezt a képességet is el kellene sajátítani minden nyelvtanulónak. A nyelvórákon a tanár feladata lenne a tanulókat bevezetni a szótárak használatába, beszélni a szótárakról és a bennük található információkról, hiszen nemcsak az idegen nyelv tanulásában, hanem a(z) (anya)nyelvi nevelésben is nagyon fontos szerepet játszanak a szótárak. Erre érdemes lenne az órákon egy kevés időt szánni, érdekes feladatokkal és gyakorlatokkal megadni a diákoknak azt az alapot, amire később már egyedül is tudnak építkezni (Sevensén 2009, Magay 2000).

⁶ Samuel Johnson egyik legfontosabb műve, az *A Dictionary of the English Language* 1755-ben jelent meg, amely még a 19. század végén is egyike volt a legkiemelkedőbb angol lexikográfiai munkáknak. A napjainkban megjelenő szótárak is Johnson szótárírási alapfelgondolásaira épülnek, így munkássága mindmáig időszerű. Johnson óriási hatással volt a későbbi lexikográfira, és itt két alapelvét emelném ki: szótára a nyelv egészének tudományos jegyzéke kívánt lenni, nem „vaktában” összehordott, „nehéz” szavakat tartalmazó szógyűjtemény; illetve műve a használatban előforduló példák korpuszára épült, magában foglalta az irodalmi nyelvhasználatot is, és nem csak a szakszavakra összpontosított (szótárában idézeteket hoz többek között Shakespeare-től, Milontól, Addisontól, Pope-tól és a Bibliából). A szótárak mértékadóvá, ezáltal mércévé váltak. Egyre inkább irányadóként használták őket a „helyes” nyelvhasználatához.

A szótárhasználati munkafüzet tehát erre adna megoldást, útmutatást, kidolgozott tervet, illetve egyúttal hasznos gyakorlati eszközt a nyelvtanárok kezébe. Fontosnak tartom, hogy a feladatok lépésről lépésre vezessék be a tanulókat a szótárak használatába, mégpedig a klasszikus nyelveírási modellt követve, illetve igazodva a mikrostruktúra alapegységében, a szócikkben egymást követően megjelenő információkhoz, annak struktúrájához. Tehát éppen ezért a szócikkek sorba rendezésével kapcsolatos információk után a feladatokat a következő fejezetekre bontottam:

- kiejtés
- morfológia (alaktan)
- szintaxis (mondattan)
- jelentések és ekvivalencia
- frazeológia
- kulturális információs ablakok és tematikus rajzok

A következő részben rövid példákat, ötleteket adva ismertetem a rövidesen megjelenő munkafüzetet a *Tanulószótárhoz*.

Makrostruktúra

A *makrostruktúra* a szótár címszavainak valamilyen szempont alapján sorba rendezett együttese. A rendezés különböző szempontok alapján történhet: betűrend szerint, tematikusan, időrendben, gyakoriság szerint stb. A *Tanulószótár* rendezési elve az ábécérend. A szótárakban a szavakat általában *szigorú ábécérendben* találjuk meg. Ez azt jelenti, hogy a *bed* ('ágy; fekhely') szócikket követi a *bedlam* ('zsvaj; lárma'), majd a *bed linen* ('ágynemű') következik. Ha tehát nem szigorú ábécérendbe lennének szedve a címszavak, akkor a *bed* szót a *bed linen* követné, és csak utánuk jönne a *bedlam*. Ez a fajta elrendezés a sorba rendezésnél mindig a címszót veszi alapul. A szigorú ábécérend nagy előnye, hogy az olvasónak nem kell tudnia, hogy az alapszó után következő képzett szavak, összetételek egybe vagy külön vannak-e írva (esetleg kötőjellel, ami tovább bonyolítja a helyzetet). A *vonzatos igék* (phrasal verbs) azonban általában nem az előbb említett szigorú ábécérend szerint helyezkednek el, hanem saját igéjük után közvetlenül, egy csoportba gyűjtve ábécérendben. Tehát például a *bear up* vonzatos ige nem a *bearing* címszó után következik, hanem a **bear** ige szócikke után a *bear out* és *bear with* vonzatos igék között. A keresésben nagyban segíti az olvasókat a tipográfia, például az, hogy a címszavakat a szótárak kövér vagy félkövér betűvel szedik, sőt már a Magyarországon megjelenő szótárak is használják a színes címszavakat. A kiadók élnek azzal a nyomdatechnikai lehetőséggel, hogy a kövér vagy félkövér betűtípus mellett a címszavak színesek is. Hazánkban a Grimm Könyvkiadó a *Tanulószótáraiban* használta először a színes (kék) címszavakat.

A fent említett alapelvekre és ezek gyakorlására irányulnának tehát a munkafüzet első fejezetében csoportba gyűjtött feladatok:

- Tedd ábécérendbe az alábbi táblázat egyes oszlopainak szavait!

table	1.	snake	1.	mistletoe	1.
butter	2.	salmon	2.	mistrust	2.
cushion	3.	snail	3.	misty	3.
grass	4.	sheep	4.	mister	4.
door	5.	seal	5.	mistreat	5.

- Illeszd a következő szavakat a címszólista megfelelő helyére!

kindergarten

kind
kind-hearted
kindly
kindness

ballet

ball
ball bearing
ball boy
ball girl

A szavak *alapalakja* a legegyszerűbb alak, amely mondatba illesztve különböző lehet. Praktikus okoktól vezérelve a szótárakban a szabályos igék, főnevek, melléknevek alapalakjait fogod megtalálni, tehát a jelentésnek is itt tudsz utánanézni.

- Add meg a szövegben található ragozott szavak alapalakját!

The Chicago Bulls are an American professional basketball team based in Chicago, playing in the National Basketball Association (NBA). Their colours are red, black and white. The team was founded in 1966 and is generally known as the NBA's most successful team. They play their home games at the United Center stadium. During the 1990s the team won 6 championships in 8 years.⁷

based _____
playing _____
colours _____
founded _____
games _____
championships _____
years _____

A munkafüzet több helyen ad gyakorlati tippet a szótárhasználathoz. A rendhagyó igékre vonatkozva például a következőt:

TIPP: Ha a jelen idejű alakot ismered, és csak a múlt idejű alakjára van szükséged, akkor egyszerűbb a *függelékben* kikeresned azt.

⁷ Czene Zsuzsanna (2009): *Speaking Perfectly*. Szeged: Maxim Könyvkiadó

Ha a rendhagyó alakot ismered, de nem tudod a jelentését, illetve szeretnél több információt megtudni az igéről, akkor a *szótári részben* (ahol minden egyéb információt meg fogsz tudni az igéről) utalások segítenek eljutni az ige jelen idejű alakjához.

Ezt egy gyakorlati feladat követi.

- Keresd ki az alábbi rendhagyó igék megfelelő alakjait!

Infinitive	Simple Past	Past Participle
	blew	
		frozen
	kept	
	lost	
		met
	paid	

Ugyancsak a szavak elrendezéséhez, a szavak kikereshetőségéhez tartoznak az *azonos alakú szavak*. A *Tanulószótárban* az azonos alakú szavakat a külön szócikkben találjuk meg. Ennek oka, hogy ezek a szavak több szófajhoz tartoznak. A szavak felső indexbe tett számmal vannak megkülönböztetve. Erre is külön fel kell hívnunk a nyelvtanulók figyelmét.

- Olvasd el a szöveget! Szerinted mit jelentenek a **kiemelt** szavak? A címszó index-számának megadásával jelöld, hogy melyik szócikkben található a szó jelentése.

Running is the best **form** of exercise.

He has a brilliant **future** before him.

He is **German** by birth.

I bought one and a **half** kilos of apples.

It is as **cold** as ice.

I can't **insert** the key into the lock.

Kiejtés

Az angol szótárakban különösen fontos a *kiejtés* pontos jelölése, mivel az angol szavak kiejtése különbözik azok írásképétől (vö. Hanks 2006: 123). Azonos betűk más és más hangokat jelölhetnek. Mászor pedig különböző betűkapcsolatok kiejtése megegyezik. A kiejtéssel a passzív (dekódoló)⁸ szótárak foglalkoznak, általában a címszó után közvetlenül közlik a kiejtésre vonatkozó adatokat. A kiejtésnek valójában fontosabb

⁸ Kétnyelvű szótárak esetében fontos meghatározni, hogy *aktív (kódoló)* vagy *passzív (dekódoló)* szótárról van-e szó. A kétnyelvű szótárak ugyanis a forrásnyelven megjelenő címszavakat „fordítják” a célnyelvre. Legtöbbször egynél jóval több jelentést is megadnak. Mára már hagyományossá vált az a felfogás, mely szerint a kétnyelvű szótárak esetében meg kell különböztetnünk a kódoló és a dekódoló

szerepe lenne az aktív (kódoló) szótárakban, azonban praktikus okokból, ezt a passzív szótárakban tüntetik fel. Nehézkessé válna a használat és zavarossá tenné a szócikket, ha egy magyar–angol kéziszótárban az ekvivalensek után mindenhol közölnék a kiejtést. Az angolpárú szótárírási hagyományok szerint a kiejtések átírásánál az IPA (*International Phonetic Alphabet*) jelei használatosak (a legutóbbi évek angol szótárainak hagyományát követve), és a *brit kiejtést* tekintik kiindulópontnak, de figyelemmel vannak más angol nyelvterületek, így mindenekelőtt az amerikai angolság kiejtési sajátosságaira (Béjoint 2010). A fonetikai jelek megtanítása és gyakorlása nagyon fontos már kisiskolás korban. Ezt is többféleképpen gyakoroltathatjuk, következzen itt néhány példa:

- Kapcsold össze a beszédhangot és írásképét! Használd a kiejtési táblázatot!

Magánhangzók szimbólumai					
ʌ	eə	iə	ə	ʊ	i:
there	put	see	agree	here	shut

- Keresd ki a megadott szavakat a Tanulószótárból, nézd meg a kiejtésüket is, majd csoportosítsd a bennük található magánhangzók kiejtése alapján!

caught owe coal own sore brow door now paw found

sort	go	how

- Csoportosítsd a szavakat a bennük található magánhangzók szerint!

ill will wheel field bean filled bin ski feel week

[ɪ]	[i:]
sit	see

típust, attól függően, hogy a szótár mit támogat: az idegen nyelv megértését, vagy az idegen nyelven való megnyilatkozást.

- Jelöld a következő szavakban a főhangsúlyt és a mellékhangsúlyt! Használd a szótárad! (Figyelem, a jelölés a hangsúlyos szótag *előtt* található!)

information	,infor'mation
inconvenient	
preposition	
vegetarian	
tangerine	
accidentally	

Az angol nyelvben sok két szótagú ige írásképe azonos annak főnévi alakjával, de a kiejtés különbözik, mivel a hangsúly más szótagra esik, ami a magánhangzók kiejtését is befolyásolja. Ennek a fontos ismeretnek gyakorlatban történő alkalmazására is lássunk példákat:

- Húzd alá a hangsúlyos szótagot a vastagon szedett szavakban!

She moved to Liverpool intending to *produce* a third book.

This shop sells only fresh local *produce*.

Do you have a *record* of how much you spend?

Did you remember to *record* that film for me?

- Keresd ki szótáradból a táblázatban megadott szavak kiejtését! Add meg a szavak igei párját, és jelöld a szópárokban a hangsúlyokat úgy, ahogyan ezt az első két párnál látod!

FŐNÉV	IGE	FŐNÉV	IGE
re'sult	re'sult	transport	
'suspect	su'spect	record	
import		permit	
present		transfer	

Morfológia (alaktan)

A szótárhasználó négyféle grammatikai információt várhat el a szótártól. A szótár először is megadja a szavak analóg képzési formájától eltérő alakokat (inflexió, ragozás); közli a szófajjal kapcsolatos információkat; megadja a szó szintaxisát érintő információkat (tárgyas vagy tárgyatlan ige stb.); végül példamondatok segítségével explicit módon is közöl grammatikai információkat. Mivel a *Tanulószótár* célközön-

sége a magyar „felhasználó”, ezért a nyelvtani információk, a szófajok nevei magyar nyelvűek (pl. fn, mn). Abban az esetben, ha a szó több szófajú, a címszavak külön szócikkbe kerülnek, és felsőindexbe tett arab számmal vannak elkülönítve⁹.

- A bal oldali oszlopban nyelvtani rövidítéseket látsz. Írd a rövidítések mellé jelentésüket!

rövidítés	jelentése
<i>előlj</i>	
<i>ksz</i>	
<i>nu</i>	
<i>mn</i>	
<i>msz</i>	

Szófajra vonatkozó egyéb szókincsfejlesztő feladatok is készíthetők:

Ha az **active** szót hallod, elsőként a melléknévi „*aktív, tevékeny, lelkes*” jelentés jut eszedbe, azonban a szó főnévként is használatos. Szótárad segítségével nézz utána annak, hogy a következő szavak milyen egyéb szófajban használatosak! A feladat segítségével bővítheted szókincsed, és sok új jelentést tanulhatsz meg a már ismert jelentések mellett.

főnév	ige	melléknév	határozószó	előjárószó
		active		
up				
	chill			

Rendhagyó alakokról már korábban is esett szó, hiszen a rendhagyó igékre, főnevekre vonatkozó információkat mindig nehezebb megtalálni. Érdemes a problémára több helyen és több nézőpontból kitérni. Lássunk egy példát a rendhagyó igékre:

- Keresd ki az alábbi rendhagyó igék megfelelő alakjait!

Infinitive	Simple Past	Past Participle
arise		
broadcast		
creep		
forbid		

Rendhagyó alakok esetében külön ki kell térnünk a főnevekre:

⁹Erről később a **Jelentések és ekvivalencia** részben bővebben olvashatunk.

- Add meg a mondatok után a főnevek egyes számát!

Two **loaves** of bread, please.

They proved scientifically that such **phenomena** exist.

It was hot and there were **cacti** everywhere!

These words in **parentheses** should be deleted.

There are many **species** of dogs.

A *Tanulósztár* segítségével a diákok bővíthetik szókincsüket. Amikor megtanítunk egy új szót, akkor érdemes az adott szóhoz kapcsolódó többi szót is megemlíteni, illetve biztatni a nyelvtanulókat, hogy nézzenek utána ezeknek a szavaknak. Feladatokat is adhatunk erre:

- A kiválasztott szó legyen a **sad**. Ehhez a szóhoz kapcsolódik három, a 'sad' melléknévből képzett másik szó, amit a következő mondatokba kell behelyettesíteni!

The children were all very **sad** when the holidays ended.

There was great ..... throughout the country when the king died.

....., they lost nearly everything in the fire.

It ..... me to see young people wasting their time and talents.

Szintaxis (mondattan)

A szófaj és az inflexió tárgyalása után a szintaxisról is szót kell ejtenünk, lássunk pár példát ebből a részből is. Fontos, hogy a szótár anélkül próbáljon meg minden információt megadni a nyelvtanulónak, hogy annak egyéb nyelvtankönyvekhez kelljen fordulnia. A szócikkekben gyakran rövidítések, kódok jelölik a nyelvtani információkat, ezt követően a szócikkekben található példamondatok illusztrálni fogják a helyes használatot. Erre azért van szükség, hogy a tanulók lássák, milyen módon tudják a címszavakat nyelvtanilag helyesen mondatba illeszteni. Meg kell azonban azt is említenünk, hogy nyelvtannal kapcsolatos információk nemcsak a szócikkekben, hanem a szótárban elszórva is előfordulnak *nyelvtani információs ablakok* formájában (vö. P. Márkus–M. Pintér 2014).

A *Tanulósztárban* számos nyelvtani információs ablakot találhatunk (a *magyar–angol* részben), ahol az adott nyelvi szintre kidolgozott magyar nyelvű nyelvtani összefoglalót olvashatnak a nyelvtanulók. Feladatokat tehát mindkét típusra érdemes készíteni, így a nyelvtani ablakokban és a szócikkekben található információkat is tudatosan fogják használni a nyelvtanulók.

- Gyűjtőnevek (Jelölése a szótárban: [+ sing/pl v] / <+ esz/tsz ige>)

Ezek olyan főnevek, amelyek alakilag egyes számúak, s aszerint vonzanak egyes vagy többes számú igét, hogy mint egységre vagy az őt alkotó egyedekre gondolunk-e.

Hozz példákat gyűjtőnevekre, és foglalld mondatba őket! Megoldásaidat ellenőrizheted, ha felkeresed az idevonatkozó nyelvtani információs ablakot.

szó	példamondat
family	The family is/are...

- A szenvedő szerkezet

A szenvedő szerkezetet a magyarban ritkán használják. Az angolban viszont rendkívül gyakori és fontos, amikor nem tudjuk, hogy pontosan ki cselekszik. Képzése: a 'be' megfelelő alakja + a 'past participle' (befejezett melléknévi igenév, azaz a 3. szótári alak).

Fordítsd le a következő mondatokat! Megoldásaidat ellenőrizheted, ha megkeresed az idevonatkozó nyelvtani információs ablakot.

A könyvet holnap el fogják küldeni. _____

A levelet tegnap megírták. _____

- Megszámlálható vagy megszámlálhatatlan? Csoportosítsd szótárad segítségével a főneveket!

coat	rabbit	petrol	food	husband	furniture
------	--------	--------	------	---------	-----------

mindig [C] _____

mindig [U] _____

[C] vagy [U] _____

- Egészítsd ki a mondatokat a helyes vonzattal! Használd a szótárad!

Right, we're ready _____ go.

Are you afraid _____ spiders?

She is always boasting _____ her new house.

I dreamt _____ you last night.

If you subtract 5 _____ 9, you get 4.

- Hogyan használjuk a mellékneveket? Jelzőként vagy utó-jelzőként (a szerkezetben neki fölérendelt tag előtt vagy után)? A megadott melléknévvel alkoss nyelvtanilag helyes mondatokat! Nem biztos, hogy a két lehetőség közül minden esetben csak az egyik helyes.

alone	She was _____ that evening.
	I saw an _____ woman.
afraid	John is an _____ man.
	He was _____.
asleep	He read for an hour and then fell _____.
	Do not disturb an _____ baby.

Jelentések és ekvivalencia

A *Tanulósztárban* a szócikken belüli jelentések arab számokkal vannak elkülönítve. Abban az esetben, ha egy címszó több szófajú, akkor azok külön szócikkbe kerülnek és felső indexbe tett arab számok jelölik a sorrendet.

Bár a *Tanulósztár* szócikkeinek szerkezete a célcsoport igényeinek megfelelően lett kialakítva, mégis figyelmet kell fordítanunk ebben a tanulási szakaszban is a jelentések pontos megtalálására és a szócikkekben történő megfelelő eligazodásra, tehát ezeket a készségeket be kell gyakoroltatni.

- A külön szófajba tartozó címszavakat mindig külön szócikkben, felső indexbe tett arab számmal megkülönböztetve fogod megtalálni a tanulósztárban. A következő mondatok után jelöld, hogy a kiemelt szót melyik szócikkben találtad meg (add meg az indexszámot is!).

I am **aching** all over.

ache _____

I have an **ache** in my stomach

ache _____

I read an **interview** with the president yesterday.

interview _____

Who's the most famous person you've ever **interviewed** on TV?

interview _____

Abban az esetben, ha többjelentésű a szó, a különböző jelentéseket, illetve megfelelőket (ekvivalenseket) kék színű jelentésszámok választják el. A megfelelőket gyakran a stílusra (formális, bizalmas), regionális változatokra (amerikai, brit) és szaknyelvi besorolásra (informatika, növénytan) vonatkozó rövidítések segítenek elkülöníteni. Ezen túl is fontosak lehetnek, hiszen informálnak arról is, hogy az adott megfelelő (jelentés) milyen szempontból van korlátozva vagy minősítve. Mindezek mellett a *Tanulósztár* nagyon gyakran zárójelbe tett irányítószavakat alkalmaz azért, hogy a helyes jelentés egyszerűen és gyorsan megtalálható lehessen. Lássunk néhány erre kidolgozott példát:

- Milyen szövegekörnyezetben, szituációkban használhatjuk a következő szavakat? Egészítsd ki a táblázatot tanulószótárad segítségével!

címszó	1. irányítószó	jelentés	2. irányítószó	jelentés
² Spanish	<i>személy</i>	spanyol	<i>nyelv</i>	spanyol
¹ bootleg				
coincide				
earn				
invest				

Többjelentésű szavak esetében a tanulószótárakban a jelentések gyakorisági sorrendbe vannak rendezve, amely rendezés általában megfelel az általános jelentéstől a speciális jelentésekig történő haladásnak (ha a jelentések között nem lehet gyakorisági különbséget tenni, akkor az általános → speciális jelentés irányába jut érvényre).

- A táblázat második oszlopát töltsd ki a *Tanulószótár* szócikkeiben található jelentéssorrend alapján! Add meg, hogy a mondatban szereplő vastagon szedett szó hányadikként és milyen jelentésben szerepel az érintett szócikkben!

példamondat	jelentésszám / jelentés
<i>Light is showing under the door.</i>	
<i>Crumble the cheese over the soup.</i>	
<i>It's a long run from Budapest to London.</i>	
<i>She dries her hair in the sun.</i>	

Frazeológia

Minden nyelvváltozat (a standard, az egyéb földrajzi nyelvjárások vagy a regiszterek) bővelkednek idiomatikus kifejezésekben, állandósult szókapcsolatokban, közmondásokban, amelyek szótározása két okból is szükséges. Egyrészt azért, mert a szótár nyelvelírást végez, így nem hagyhatja ki anyagából a többszavas lexikai egységeket sem, hiszen ezek éppúgy a köznyelv részét képezik, mint az egy elemből álló lexémák. Másrészt pedig, ezek az állandósult szókapcsolatok bemutatják, hogy a szavak és jelentéseik miként viselkednek az élő nyelvben (Magay 2004). A szótárhasználó nyelvi kompetenciáját fejlesztheti, szókincsét gazdagíthatja segítségükkel. Mivel állandósult szókapcsolatokról beszélünk, a legtöbb idetartozó kifejezést, nyelvi egységet szó szerint kell megtanulni (nem lehet csak egyik vagy másik részüket ismerni), a szótáraknak pedig segíteniük kell ebben a nyelvtanulókat (P. Márkus–M. Pintér 2014). A *Tanulószótár*ban is szükségét láttuk a korosztályhoz kapcsolódó és számukra is fontos állandósult szókapcsolatok felvételének.

Idiómákon azokat az állandósult szókapcsolatokat értjük, amelyekben az egyes szavak jelentése nem tükrözi az adott lexikai egység értelmét (a részek jelentésének összege nem egyenlő az egész jelentésével). Például az angol *let the cat out of bag* ('titkot

kikotyog, eljár a szája'). Némely esetben lehetőség van szinonimák használatára, mint például a *carry/take coals to Newcastle* ('Dunába vizet hord') kifejezésben (P. Márkus 2009). A *Tanulósztárban* az idiómák minden esetben a szócikk végén, rombusszal bevezetve vannak felsorolva.

A *közmondások* olyan hosszabb egységek (egész mondatok, a legkötöttebb frazeológiai egységek), ahol nincs lehetőség sem lexikai, sem grammatikai variabilitásra. Népi bölcsességeket, illetve általános igazságokat tartalmaznak, miközben értelmük általában az egyes szavak jelentéséből is könnyen kiolvasható. Lássunk egy példát: *Every cloud has a silver lining* ('Minden rosszban van valami jó') (P. Márkus 2009). A *Tanulósztárban* a közmondások is minden esetben a szócikk végén, szintén rombusszal bevezetve vannak felsorolva.

A fentiek mellett a *Gyereksztárban* található még *vonzatos igék* (*phrasal verbs*) is, amelyek használata az angol nyelvben nagyon gyakori. Ugyanazon igének akár több vonzata is lehet, amelyek módosítják, sőt teljesen megváltoztathatják annak eredeti jelentését. Általában az igéknek kikövetkeztethető (*run + away = fut + el => elfut*) és idiomatikus (*run + over = fut + át => elüt, elgázol*) jelentése is van, így tehát az idiomatikus jelentésekre a lexikográfusnak különösen figyelni kell. A vonzatos igék legtöbbször az igei szócikkek végén, ábécérendben vannak felsorolva (Magay 2004: 66–68, Atkins–Rundell 2008: 224, 493). A *Tanulósztár* a könnyebb és gyorsabb hozzáférhetőség érdekében szövegdoboz segítségével emeli ki a vonzatos igéket.

• Egészítsd ki az alábbi idiómákat, és add meg jelentésüket is! Segítségül vastagon szedve találd azokat a szavakat, amelyek alatt megtalálhatóak.

- the **apple** of one's _____
- _____ like a **glove**
- have sg on the **tip** of one's _____
- be _____ the **weather**

Az idiómák esetében a kulcsszó ismerete nagyon fontos, hiszen a szókapcsolat a benne található szavak egyike alatt lesz megtalálható. A kulcsszó legtöbbször a szókapcsolatban található első főnév. Ha nincs a szókapcsolatban főnév, akkor az első ige (kivétel a szabály alól a létige és a leggyakoribb angol igék, pl. *have, take*), ha ige sincs, akkor az első melléknév vagy határozószó, esetleg névmás alatt található a keresett kifejezés.

• Milyen idiómákat találsz a következő szócikkek alatt a *Tanulósztárban*?

szócikk	angol idióma	magyar megfelelő
anger <fn>		
¹ hope <fn>		
monkey <fn>		

- Vonzatos igék – Egészítsd ki a mondatokat!

Our car broke _____ so we had to go by bus.

Do _____ your jacket before you leave. It's cold outside.

I will fill _____ the tank with oil.

Hurry _____ ! We're going to be late.

- Párosítsd össze a vonzatos igéket a jelentésükkel!

argue sy into doing sg		megúszik vmit
chance (up)on sg		elhelyez; elszállásol vkit
dig in		elszökik; elmenekül vhonnan
get away from swhere		véletlenül rábukkan vmire
get away with sg		rábeszél vkit vmi megtételére
fix sy up		(<i>ételnek</i>) nekiesik

- Alakítsd át a mondatokat úgy, hogy a vastagon szedett részt névmással helyettesítsd!

I'm going to take off **my shirt**.

→

I'm going to take *it* off.

Can you pick up **that magazine**?

→

_____

Why don't you give away **your old clothes** to charity?

→

_____

Kulturális információs ablakok és tematikus rajzok

A *Tanulósztár* a szócikkeken túl kifejezetten az idegen nyelvet tanuló diákok számára tartalmaz hasznos elemeket. A *tematikus rajzok* (pl. az íróasztal, a fürdőszoba, a Brit-szigetek) azokat a témákat szemléltetik, amelyek a célcsoport életkorának, ismereteinek megfelelnek. A *kulturális információs ablakok* (pl. Cotswolds, Fish and chips, Fleet Street, Ploughman's lunch, Uncle Sam) országismereti, földrajzi, kultúrtörténeti és egyéb ismereteket közvetítenek. Ezek segítségével a gyerekek megismerik az adott nyelven beszélő emberek életét, szokásait, kultúráját, történelmét, valamint a nyelvterület növény- és állatvilágát (Mozsárné Magay – P. Márkus szerk. 2017).

Az idegen nyelv tanulása során nagyon fontos, hogy a nyelvtanulók az idegen nyelvi kultúra színes palettájáról minél többet megismerjenek. Kulturális kompetenciájuk ezen ismeretek segítségével fejleszthető (ennek órákon történő hasznosságáról bővebben lásd P. Márkus 2017). Mindezen ismeretek kiaknázására irányuló feladatokból is lássunk példákat:

Kulturális információs ablakok

- Csoportosítsd a következő kultúrspecifikus szavakat!

the Globe; Harrods; the City; charity shop; Christmas pudding;
Santa Claus; Shepherd's pie; Hyde Park; Greenwich; Foyles;
fish and chips; the Lake District; Uncle Sam

helyek	személyek	ételek	boltok

Tematikus rajzok

- CLASSROOM

A tanteremben sok dolog található, de tudod angolul is a nevüket? Teszteld tudásod! Miután kitöltötted a feladatot, ellenőrizd megoldásaidat!

Függelék: A szótáron kívül eső információkat is érdemes tanulmányozni, hiszen itt is rengeteg ismeret vár felfedezésre!

- Egészítsd ki a földrajzi nevekkal kapcsolatos táblázatot! Megoldásaidat ellenőrizheted, ha felkeresed szótárad függelékét.

Name	Név	Adjective/Noun	Melléknév/Főnév
	Szerbia		
Austria			
			török
	Belgium		
		Brazilian	

- A mértékegységek kultúránkként, országonként különbözhetnek, ezért a különbségek ismerete a nyelvtanulás során rendkívül fontos. Tisztában kell lennünk a mértékegységek átváltásával! Egészítsd ki a hiányzó számokat, segítségül használd szótárad függelékét!

Úrmértékek (Brit űrmértékek)

1 pint = _____ liter
 1 quart = 2 pints = _____ liter
 1 gallon = 4 quarts = _____ liter

Úrmértékek (Amerikai űrmértékek)

1 pint = _____ liter
 1 quart = 2 pints = _____ liter
 1 gallon = 4 quarts = _____ liter

Összegzés

A *Tanulószótár*hoz készült munkafüzetből válogatott és bemutatott példák jól szemléltetik, hogy az eredményes szótárhasználathoz szükséges készség kialakítása mennyire összetett, egymásra épülő tudást és ismeretet kíván meg. A munkafüzet összeállításakor a célcsoport igényeit szem előtt tartva igyekeztünk minden területet alaposan kidolgozni, a mikrostruktúrán keresztül a makro- és a megastruktúrát érintve a mezosztuktúrát is részletezni. Napjainkban nagyon fontos elvárás a szótárak gyors és egyszerű használata, és a szótárak szerkesztői igyekeznek is ezeket az igényeket és követelményeket kielégíteni, azonban a szótárhasználati feladatminták jól szemléltetik, hogy az ismeretanyagot tekintve nagyon sok szemszögből kell a szótárak használatát gyakoroltatni. Jelen tanulmányban közölt feladatminták tehát nem a kész kiadványból lettek válogatva, csak rövid példák arra nézve, hogy milyen feladattípusokat tartalmaz majd a tervek szerint 2019 őszén megjelölő szótárhasználati munkafüzet.

A *Tanulósztár* illeszkedik a Grimm-szótárak két címszavas sorozatába, így a *Tanulósztár* a Grimm-szótárak között megjelent *Gyereksztár* következő „lépcsőjének” tekinthető (formailag és szerkezetileg). Tanulmánysorozatomban következő részeként a szótárhasználati munkafüzetek gyakorlati hasznát, a magyarországi diákok szótárhasználati készségét és az eredményeket fogom bemutatni.

SZÓTÁRAK

- Mozsárné Magay Eszter – P. Márkus Katalin (2017, szerk.): *Angol–magyar magyar–angol gyereksztár*. Maxim Kiadó, Szeged.
- Mozsárné Magay Eszter – P. Márkus Katalin (2017, szerk.): *Angol–magyar magyar–angol tanulósztár*. Maxim Kiadó, Szeged.

IRODALOM

- Atkins, Sue B. T. – Rundell, Michael (2008): *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford University Press, New York.
- Béjoint, Henri (2010): *The Lexicography of English: From origins to present*. Oxford: Oxford University Press.
- Braasch, Anna (2012): Magay Tamás az európai lexikográfusok között. In: Pintér Tibor – Pödör Dóra – P. Márkus Katalin (szerk.): *Szavak pásztora: Írások Magay Tamás tiszteletére*. Szeged: Grimm Könyvkiadó. 334–344.
- Hanks, Patrick (2006): Lexicography: Overview. In: Brown, Keith (ed.) *Encyclopedia of Language and Linguistics*, Elsevier, Boston, 113–128.
- Magay Tamás (2000): Teaching Lexicography. In: Heid, Ulrich – Evert, Stefan – Lehmann, Egbert – Rohrer, Christian (eds.) *Proceedings of the Ninth EURALEX International Congress, EURALEX 2000*. Universität Stuttgart, Stuttgart, 443–451.
- Magay Tamás (2004) Szó, ami szó. In: Fóris Ágota – Pálfy Miklós (szerk.) *A lexikográfia Magyarországon*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 53–71.
- Márkus Katalin – Szöllősy Éva (2006): Angolul tanuló középiskolásaink szótárhasználati szokásairól. In: Magay Tamás (szerk.) *Szótárak és használóik. Lexikográfiai füzetek 2*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 95–116.
- Nemzeti alaptanterv*, 2012.
- Nemzeti alaptanterv tervezete*, 2018.
- P. Márkus Katalin (2009, szerk.): *Anglicizmusok*. Szeged: Grimm Kiadó.
- P. Márkus Katalin (2014): Szükség van gyereksztárra? Miért? In: Márkus Éva – Trentinné Benkő Éva (szerk.) *A korai idegennyelvi fejlesztés elmélete és gyakorlata: Konferenciaelőadások és háttér tanulmányok*. ELTE, Budapest, 349–355.
- P. Márkus Katalin (2016): Miért hasznosak a gyereksztárak? *Gyermeknevelés*, 4/1., 222–225.

- P. Márkus Katalin (2017): A kulturális kompetencia fejlesztése nyelvvórán. In: Márkus Éva – M. Pintér Tibor – Trentinné Benkő Éva (szerk.) *Jó gyakorlatok a korai idegen nyelvi fejlesztésben és pedagógusképzésben*. ELTE TÓK, Budapest, 196–206.
- P. Márkus Katalin (2018): Szótárhasználati munkafüzetek az oktatásban. *Gyermeknevelés*, 6/3., 123–134.
- P. Márkus Katalin – M. Pintér Tibor (2014): Szótárak és használóik – az angol–magyar, magyar–angol lexikográfia módszertani alapjai. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 16/4., 125–161.
- Sárosdy Judit – Farczádi Bencze Tamás – Poór Zoltán – Vadnay Marianna (2006): *Applied Linguistics I for BA Students in English*. Bölcsész Konzorcium, Budapest.
- Sevensén, Bo (2009): *A Handbook of Lexicography. The Theory and Practice of Dictionary-Making*. Cambridge: Cambridge University Press.